

LINSCHOTEN – VEREENIGING

VERSLAG VAN DE 115DE ALGEMENE LEDENVERGADERING, MUSEUM PANORAMA MESDAG, DEN HAAG, 24 JUNI 2023, 14.00 UUR

Aanwezig namens het bestuur: Tristan Mostert (voorzitter), Andy Cobben (penningmeester), Carolien Stolte (lid), Ron Brand (secretaris).

Aanwezige leden: 18

Afwezig met bericht van verhindering: Leo Akveld, Reijer Boekhoff, Jan Boeré, Piet Hein Bruin, Stefan Deconinck, Jan Dirkzwager, Jan Jonker Roelants, Herman Koning, Ton Leenders, Anja van Leusden (AUP-WP), Michael Limberger, Willem Mörzer Bruyns, H.P. Salomons, Peter Sigmund, Pierre Spaninks, Wim Stapper, Hans Verhoeff, Andreas Weber, Marc Zwaaneveld

1. Opening

Voorzitter Tristan Mostert opent de ledenvergadering om 13.34 uur en heet alle aanwezigen, die vanwege het warme weer en Veteranendag in Den Haag en de daarmee gepaard gaande wegblokkades hebben weten te omzeilen, van harte welkom. Hij toont zich verheugd dat dit de eerste ledenvergadering is die hij mag voorzitten en schetst het mooie programma van de middag.

2. Verslag van de 114de algemene ledenvergadering, gehouden in Amsterdam op 25 juni 2022

Het verslag van de ledenvergadering stond online op de website en geeft geen aanleiding voor het maken van op- of aanmerkingen. Het wordt daarmee met dankzegging aan de secretaris vastgesteld.

3. Verslag van de secretaris over het jaar 2022

Tristan Mostert brengt in herinnering dat na de coronapandemie drie delen zijn gepresenteerd, waarmee de achterstand in de verschijning van de delen weer is ingehaald. Het secretariael verslag over 2022, dat ook online stond, levert eveneens geen commentaar op, zodat ook dit onder dankzegging aan de secretaris wordt vastgesteld.

4. Verslag van de penningmeester over het jaar 2022; verslag kascommissie

Penningmeester Andy Cobben geeft een toelichting op de financiële stukken, die worden getoond op het beeldscherm en rondgedeeld. Deze worden vervolgens pagina voor pagina doorgenomen. Hij geeft aan dat vanwege privéomstandigheden van zijn voorganger en een ongeval van hemzelf de overdracht van het penningmeesterschap niet geheel glad is verlopen. Pas in maart 2023 was de toegang tot de beide bankrekeningen gerealiseerd.

Wat de baten betreft is er in 2022 ongeveer € 10.000 minder ontvangen dan in het jaar daarvoor. Het is niet zo dat er leden zijn vertrokken, maar in 2021 zijn ook achterstallige contributies uit 2019 en 2022 opgevoerd. Normaliter ontvangt de Linschoten-Vereeniging jaarlijks ongeveer € 16.000 aan contributies. De contributienota's zijn vaak aan het eind van het jaar verstuurd en/of betaald en dit leidde tot verlate inkomsten. Het totaal aan contributies komt wel overeen met het ledenaantal. Ook over de donaties maakt hij een opmerking. Deze zijn in 2021 bij de contributies opgeteld en niet zorgvuldig gesplitst als een aparte post. Ook de opbrengst van de verkoop van de uitgave 'Reizen

door de eeuwen heen' is in 2022 bij de contributies opgeteld. De inkomsten van de fondsen daarentegen komen volledig overeen met de toezeggingen.

Over de lasten in 2022 geeft Andy Cobben aan dat er meer bijeenkomsten zijn georganiseerd. De kosten hiervoor (zaalhuur, catering) vielen ook nog eens hoger uit. Dit alles zou resulteren in een negatief resultaat van ongeveer € 20.000. De reserve staat dit toe, maar het is zeker een aandachtspunt. Het komende deel 123, dat in november verschijnt, is gunstig geprijsd, waardoor we weer wat kunnen inlopen. Delen met een behoorlijke omvang en (veel) kleurenillustraties duwen de kosten flink omhoog.

Concluderend geeft hij aan dat de Vereniging er goed voor staat, dat het nog enige moeite kost om de financiën weer goed op de rails te krijgen, maar dat we op de goede weg zijn.

Jaap Jacobs vraagt waarom er een ondergrens is in de reserve van € 15.000. Andy Cobben geeft aan dat dit een 'Fingerspitzengefühl' is. Het is het bedrag dat nodig is om de Vereniging een jaar te kunnen laten draaien als er geen contributie-inkomsten zouden zijn.

Jeroen Hofstra vraagt waarom het begrote tekort van € 4.000 nu € 25.000 is geworden. Andy Cobben antwoordt dat niet goed in de begroting is meegenomen dat er in 2022 meer delen zijn verscheen en ook meer bijeenkomsten zijn georganiseerd.

Van de contributie-inkomsten loopt een deel via automatische incasso en een deel via contribuentota's. Vorig jaar liep dat anders, namelijk via software via de bank, waar lange tijd geen toegang toe was. Op dit moment beginnen we de financiële zaken echter weer op de rit te krijgen.

Er zijn verder geen vragen of opmerkingen en daarom krijgt Dirk Tang het woord namens de kascommissie. Hij spreekt mede namens Gerhard de Kok, medelid van de kascommissie. Hij vraagt aandacht voor vier punten:

- Gerhard de Kok is vandaag door omstandigheden helaas afwezig.
- De kascommissie spreekt haar waardering uit voor het vele werk dat de penningmeester heeft verricht onder lastige omstandigheden.
- De financiën zijn op digitale en telefonische wijze gecontroleerd. De voorgelegde stukken gaven een getrouw beeld van het gevoerde financiële beleid.
- De kascommissie stelt aan de ledenvergadering voor om het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid.

Hierna klinkt applaus vanuit de ledenvergadering, waardoor de financiële stukken zijn vastgesteld onder dankzegging aan de penningmeester. Vervolgens overhandigt Dirk Tang de verklaring van de kascommissie aan penningmeester Andy Cobben.

5. Begroting voor het jaar 2023

Vervolgens wordt de vergadering gedurende korte tijd geschorst, aangezien het voorstel voor de begroting voor 2023 niet digitaal beschikbaar blijkt te zijn. Als het voorstel is gefotokopieerd voor de aanwezige leden wordt de vergadering vervolgd.

Penningmeester Andy Cobben geeft hierover een toelichting. Hij geeft aan dat de contributie-inkomsten voorzichtig zijn begroot met een bedrag dat vergelijkbaar is aan wat er de laatste vier à vijf jaar aan contributies is ontvangen. Donaties en contributies zijn nu nog onder een post ondergebracht, maar worden vanaf 2024 weer gesplitst.

De subsidiebijdragen voor de delen betreffende toegezegde bedragen die door de fondsen worden beschikbaar gesteld. Bij de realisatie betreft het de levering van de delen (= aankoop van de delen inclusief de verzendkosten). De kosten voor de organisatie betreffen de bijeenkomsten, waarvan de kosten, zoals gezegd, duurder uitvallen.

Al met al wordt een relatief klein positief resultaat begroot, waardoor het reservevermogen weer enigszins wordt verhoogd.

6. Bestuurswisselingen

Van twee bestuursleden loopt de bestuurstermijn af. Stefan Deconinck is als bestuurslid onder andere verantwoordelijk voor de website. Hij blijft graag aan de ledenvergadering en herbenoemt hem daarom.

Michael Limberger treedt na ongeveer tien jaar bestuurslidmaatschap af en stelt zich niet herkiesbaar. Hij vond een capabele opvolger in de persoon van Wim De Winter, die vanwege ziekte digitaal via het beeldscherm wordt voorgesteld. Wim is professor aan de Universiteit van Gent en postdoc aan de KU in Leuven. Hij schreef een proefschrift over de Oostendse Compagnie en houdt zich bezig met piraterij en de Belgische maritieme geschiedenis. Het bestuur van de Linschoten-Vereeniging is blij met de komst van Wim als opvolger van Michael. Ook het Vlaamse gebied blijft hierdoor stevig vertegenwoordigd binnen de Vereeniging. De ledenvergadering is akkoord met deze voordracht die met applaus wordt begroet.

Secretaris Ron Brand licht toe dat Michael Limberger vandaag helaas afwezig is. Hij blijft als lid van de Commissie van Toezicht nauw betrokken bij de totstandkoming van het deel over de reis van Michael de Febure (deel 123), dat naar verwachting op 18 november a.s. in Gent wordt gepresenteerd. Het idee is dat we formeel afscheid nemen van Michael tijdens de boekpresentatie aldaar.

7. Voortgang der werken

Zoals te doen gebruikelijk is, geeft Tristan Mostert een overzicht van de delen die in de toekomst gaan verschijnen. Deel 123 over het reisverslag van de Gentse priester Michael de Febure ligt goed op schema. Het wordt zoals gezegd op 18 november a.s. gepresenteerd in Gent. De Febure was een Gentse priester die in 1721-1722 een reis naar Azië maakte. Zijn dagboek, dat wordt bewaard in de UB van Gent, was onderdeel van een tentoonstelling in Gent. De boekpresentatie wordt mogelijk aangevuld met randprogrammering, zoals een stadswandeling.

Deel 124 verschijnt in 2024 en betreft het reisverslag uit 1818-1819 van Jan Jacob Bertold. Het geschrift wordt bewaard in de collectie van Het Scheepvaartmuseum en Sjoerd de Meer is de bezorger ervan.

In 2025 verschijnt deel 125 over drie scheepsjournalen van reizen naar Suriname aan het eind van de zeventiende eeuw, toen Suriname nog onder Zeeuws bestuur viel. Suze Zijlstra en Nettie Schwartz zijn de bezorgers hiervan.

Deel 126 verschijnt in 2026 en dit betreft de slavenreis van het VOC-schip 'Binnenwijzend' in 1732. De bezorger is Rafaël Thiébaud.

Al deze delen voor de komende vier jaren staan goed in beeld. Voor de jaren daarna staan ook al delen op stapel. Hiervoor zijn jaren echter nog met potlood ingevuld. Wat de kopij betreft, ziet het er allemaal goed uit, maar Tristan geeft aan dat nieuwe kopij altijd welkom blijft!

8. Rondvraag

Martine van Ittersum vraagt of de delen ook als e-book verschijnen of online komen te staan. Tristan geeft aan dat op de website de Werken tot en met deel 53 digitaal beschikbaar zijn. Latere delen zijn niet digitaal beschikbaar vanwege copyright. Het bestuur heeft het plan om alle delen zelf te scannen en afspraken te maken met de uitgever over open access. De delen zijn dan beschikbaar vis de eigen website van de Vereeniging en voor diverse bibliotheekcatalogi. Het plan zal worden geformuleerd in de tweede helft van dit jaar, waarna fondsen zullen worden aangeschreven voor de financiering hiervan. Er wordt nagedacht over welke scanmethode zal worden gehanteerd. Wellicht moet ook de website hiervoor worden aangepast.

Martine van Ittersum vraagt of er ook Engelse vertalingen komen zodat de delen een grotere internationale bekendheid krijgen. Ron Brand antwoordt dat het plan bestaat om de Engelse samenvattingen uit de delen op te nemen op de website. Incidenteel zijn ook wel delen in vertaling verschenen, zoals recent deel 75 'Dr. Cornelis Pynacker, Historysch verhael van den steden Thunis, Algiers ende andere steden in Barbarien gelegen', bezorgd door G.S. van Krieken (1975), dat onlangs is verschenen in een Arabische vertaling (zie hiervoor [Nieuwsbrief Linschoten-Vereeniging, mei 2023](#)). Er komen nu praktisch geen vragen over vertalingen van de delen, maar we nemen deze suggestie mee!

Jaap Jacobs vraagt of de kascommissie wordt benoemd voor een bepaalde periode. Tristan antwoordt dat tijdens de ledenvergadering van 2022 in Amsterdam Dirk Tang en Gerhard de Kok is gevraagd om vier jaar aan te blijven, maar in ieder geval twee jaar. Carolien Stolte vult aan en stelt dat de statuten hierin niet voorzien. De zittingstermijn van de kascommissie kan dus zelf worden bepaald. Jaap Jacobs stelt dat dit niet in overeenstemming is met het Burgerlijk Wetboek. Hij geeft verder aan dat

de wetgever spreekt over een algemene vergadering en niet over een algemene ledenvergadering. Het bestuur belooft dit te zullen nakijken.

9. Sluitting

Hierna sluit Tristan de vergadering om 14.23 uur, waarna een korte pauze volgt.

Pijnacker, 24 juli 2023

Ron Brand, secretaris

Na een korte pauze wordt het programma van de middag vervolgd. Namens de jury van de Linschoten-Penning is Alicia Schrikker aanwezig om het juryrapport voor te lezen. Zij vertegenwoordigt de andere juryleden, Johan Francke en Andreas Weber. Uit het juryrapport wordt het volgende geciteerd:

In 2021 was het 400 jaar geleden dat de Banda-eilanden gewelddadig werden ontvolkt. Boekpublicaties, krantenberichten en congressen herinnerden ons dat jaar aan deze gewelddadige geschiedenis. Maar als er een initiatief is geweest dat die moeilijke geschiedenis bespreekbaar maakte en in conversatie bracht met het hedendaagse Banda, dan is het wel de online tentoonstellingswebsite [Pala - Nutmeg tales of Banda](#) van het Westfries Museum in Hoorn. Deze website neemt je mee op reis naar dat verleden aan de hand van fragmenten van geschreven en mondeling overgeleverde reisverhalen uit die tijd zelf, maar ze brengt je ook naar het Banda van vandaag de dag en laat zien hoe mensen daar het koloniale geweld herinneren en herdenken. De nootmuskaat, door Amitav Ghosh een vloek genoemd, vormt hier het aanknopingspunt van de vele verhalen. Een multimediale en meerstemmige aanpak inspireert en maakt nieuwsgierig naar het Banda van nu en van toen.

De tentoonstelling biedt lezers, kijkers en luisteraars niet alleen een nieuwe, meerstemmige blik op het verleden, het is een virtuele reis naar het heden. Hoe hebben de gebeurtenissen in 1621 levens, families, gemeenschappen en samenlevingen gevormd? Hoe worden de gebeurtenissen door verschillende groepen herinnerd? De makers van de online tentoonstelling formuleren een genuanceerd beeld en laten veel stemmen horen, veelal uit Banda zelf. Naast historici, antropologen en archeologen komen ook filosofen, botanici, fotografen, filmmakers, nootmuskaattellers, familieleden en ook nakomelingen van de Banda Eli en Banda Elat gemeenschap, die nu op Kei Besar wonen, aan het woord.

De jury van de Linschoten Penning feliciteert het Westfries Museum en de vele makers met *Pala - Nutmeg Tales of Banda* en hoopt dat de tentoonstelling in de toekomst nog veel meer bezoekers tot nadenken zal aanzetten. In een samenleving waarin individualisering en polarisatie soms de norm lijken, is een reisverhaal dat bijdraagt aan begrip en verbinding een ware verademing. De jury feliciteert het Westfries Museum in Hoorn van harte met de toekenning van de Linschoten-Penning 2023!

Namens het Westfries Museum waren directeur Ad Geerdink, conservator Cees Bakker en historicus Ron Habiboe aanwezig, om de Penning in ontvangst te nemen. Namens hen voerde Ron Habiboe het woord. Hij dankte de Linschoten-Vereeniging voor de wijze en terechte onderscheiding van de Linschoten-Penning aan dit project. Hij dankte ook het Westfries Museum voor de samenwerking. Habiboe hoopt dat de website van de online tentoonstelling in de lucht zal blijven en dat er aanvullend materiaal wordt toegevoegd. Ook verwacht hij dat er vertalingen van de teksten in het Engels én Indonesisch worden bijgevoegd, zodat ook een internationaal publiek kennis kan nemen van het meerstemmige verhaal. Ad Geerdink reageert en stelt dat het Westfries Museum hiervoor zijn best gaat doen.

Vervolgens werd de Linschoten-Penning 2023 uitgereikt. Het Westfries Museum plaatste vervolgens een persbericht over de toekenning van de Penning op [website](#).

Het volgende onderdeel in het middagprogramma was een inleiding door medewerker Gertjan Spuij, die namens Museum Panorama Mesdag een introductie verzorgde op het museum en de tentoonstelling *Ulrike Heydenreich – Verlangen naar de verte*. Spuij had zich verdiept in de Linschoten-Vereeniging en verzorgde een verhaal met een link naar reizen. Het allereerste panorama verscheen in 1787, toen het begrip ‘toerisme’ ontstond. Tijdens de ‘Grand Tour’, waarbij gegoede burgers over de Alpen naar Italië trokken, ontdekte men de natuur. De nietige mens stond machteloos tegenover de grote natuur. Ulrike Heydenreich laat feitelijk hetzelfde zien. De eerste panorama’s waren bedoeld om de wereld te laten zien, die voorheen alleen bekend was via schilderijen en prenten. Onderwerpen waren Romeinse taferelen, unieke steden of veldslagen. Nu zouden we dit typeren als een 3D-wereld.

Hendrik Willem Mesdag was een gevestigde zeeschilder, die in 1881 een panorama van Scheveningen schilderde. Hij kreeg het verzoek hiervoor van een Brusselse maatschappij. Mesdag kon deze klus echter niet alleen klaren en werkte er samen aan met Sientje Mesdag-van Houten, Bernard Blommers, George Breitner en Théophile de Bock. Op een oppervlakte van 120 meter breed en 14 meter hoog schilderden zij een realistische afbeelding in 360°. Omdat de fotografie zich in deze periode ook ontwikkelde, verdwenen de panorama’s ook weer snel. Ooit waren er zo’n 300 in de wereld, nu resteren er nog 25 à 26. Het Panorama Mesdag is het enige ter wereld dat zich nog bevindt op zijn oorspronkelijke plaats. In 1885 ging het Panorama Mesdag failliet en de welgestelde Mesdag kocht het daarom terug.

Tentoonstellingen in Museum Panorama Mesdag hebben altijd een relatie met het panorama en met Mesdag en/of de Haagse School. Zo was er in 2019-2020 een tentoonstelling te zien over Louis Apol, een tijdgenoot van Mesdag die winterlandschappen schilderde. Apol reisde mee met een expeditie naar Nova Zembla en schilderde na terugkeer in 1896 een panorama van een landschap van Nova Zembla. Dit panorama was te zien in Amsterdam, maar bestaat nu niet meer. Panorama’s reisden vaak en ook Panorama Mesdag heeft op verschillende locaties gehangen. Met een oppervlakte van 1680 vierkante meter is het echter lastig om te vervoeren.

Ulrike Heydenreich werd aangetrokken door het Panorama Mesdag. Zij werkt met verschillende stoffen en papier. Ze maakt hiervan verschillende lagen over elkaar heen. In haar kunst verwerkt zij wiskundige principes en biedt ze een bijzondere kijk op het Alpenlandschap.

Vervolgens kregen de deelnemers een rondleiding over de tentoonstelling en kon natuurlijk ook het Panorama Mesdag worden bekeken. Als extra bijzonderheid kregen zij ook een kijkje achter de schermen en konden zo aan de voet van het geschilderde panorama staan om zo te zien hoe de illusie door Mesdag en de zijnen was gecreëerd.

De bijeenkomst werd besloten met een geanimeerde borrel, waarbij nog kon worden nagepraat. Daarna keerde iedereen weer huiswaarts en merkte dat het nog niet veel koeler was geworden, maar dat de wegoebrekkingen vanwege Veteranendag inmiddels grotendeels waren opgebroken.